

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ'

Σάββατο Ἀθήνα, 4 Ἀπριλίου 1920

ΑΡΙΘ. 678

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ: Χατζηδάκης.
Δ. ΒΟΥΤΥΡΗΣ: Ὁ Ἀπόκληρος. (Τέλος).
Α. Κ. ΨΑΡΟΣ: Ὁ Τάφος.
ΗΓΓΕΛΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΕΜΟΣ: Γελᾶς—Κλαῖς.
ΜΙΧ. ΘΕΡΒΑΝΤΗΣ—Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ: Ὁ Δὸν Κι-
χώτης (συνέχεια).
Ο "ΝΟΥΜΑΣ": Φαινόμενα καὶ πράγματα.
Γ. ΦΤΕΡΗΣ: Πηνελόπη.

ΒΛΑΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ: Μέγαιρα.
ΙΩΣΗΦ ΡΗΦΤΟΠΟΥΛΟΣ: Τὸ τριαντάφυλλο.
Χ.: Τετράστιχα.
ΗΓΕΡΙΑ: Μία ἱστορία.
Π. Κ. ΚΑΛΟΜΕΡΗΠΟΥΛΟΣ: Τὸ πρῶτο φιλί.
ΑΠΟ ΒΑΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΟΜΑΔΑ: Νεοελληνικὴ φι-
λολογία.—Ξένη φιλολογία.—Καλὲς Τέ-
χνες.—Χωρὶς γραμματόσημο.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ

ΣΕΝΑΤ, Δευτέρα 30 τοῦ Μάρτη 1920.

Ἀγαπητέ μου Φιλήντα

Μοῦ γυρᾶς νὰ σοῦ δηλώσω δημόσια τὴ γνώμη μου γιὰ ὅσα ἔχεις ξεδιαλυμένα στὰ **Γράμματα** τῆς Ἀλεξάνδρειας, τὴ γνώμη μου ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ἐτυμολογία σου τοῦ **ἀρματολὸς**, ποὺ τὸ ἐτυμολόγησε ὁ Χατζηδάκης κατὰ τὸ **ἀμαρτωλὸς**! Νὰ, ἡ γνώμη μου εἶναι ποὺ σὲ κάθε ξήγησή σου βρίσκεται κάτω ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ πῇ τινὰς ἡσυχαστικό. Ἐχεις τὴν τέχνη τοῦ σωστοῦ, πείθεις, μᾶς βάζεις στὸν ἴσιον δρόμον καὶ πᾶν οἱ σκοποῦρες μας οἱ γλωσσολογικές. Μαζί σου ραχατέβω. Τί ὁραῖα τόνις ποὺ μᾶς τὸν ἐρμήνευες τὸν **ἀρματολὸ** ἀπὸ τὸ **ἀρματολόγος** καὶ τί ὅσο περιφάνεια πῆγες νὰ μᾶς ξεπασέψεις μὲ τὸ ἀγκίστρι σου, σὰ μᾶς ἔφερες τὴ λέξη **σπιτολόγος**, ποὺ νὰ σου τὸ ἄφαρνα καὶ τὸ **casanier**, ἀνείποντο ἴσια με τώρα στὸ ρωμαϊκό. Τὴ ματιά μάλιστα μᾶς κάνει νὰ ρίξουμε στὰ ψυχολογικά τοῦ Ρωμοῦ, ποὺ ὁ κόσμος τὸν φαντάζεται πάντα σὰν **ἀερολόγος**.

Δὲ συγκρίνεται ἡ γλωσσολογία τοῦ Χατζηδάκη μὲ τὴ δική σου. Ἐννοεῖται! Θὰ συλλογιστοῦνε μερικοὶ ἀναγνώστες. Τί ἄλλο μπορεῖ νὰ πῇ ὁ Ψυχάρης; Ὁ Ψυχάρης, ἀγαπητοί μου, μπορεῖ νὰ πῇ ἄλλα πολλὰ καὶ πάμπολλα. Ἐνὰ φτάνει σήμερα. Μία φορὰ κ' ἔσαν καιρὸ εἰμونه μέλος μᾶς ἐταιρίας παρυσιάτικης ὅπου ὁ Χατζηδάκης ἔστειλε βιβλίου του νὰ τὸ βραβεύουμε, νομίζοντας φυσικὰ πὼς θὰ μ' ἔβαζε σὲ δύσκολη θέση, πὼς θὰ μὲ πείραζε, ποῖος ξέρει τί ἄλλο; Γιὰ τὸ πρῶτον ποὺ μᾶς ἔστειλε, εἶπα στὴν ἐπιτροπὴ πὼς δὲν κάνει γιὰ βραβεῖον, ἐπειδὴ κ' εἶχε μέσα καὶ προσωπικά ποὺ δὲν ταιριάζανε. Τὸ δέφτερον εἶτανε μόνο καὶ μόνο γλωσσολογικό. Ἔτσι μπόρεσα κ' ἔγραψα τὴν ἀναφορὰ νὰ ζητήσω τὸ βραβεῖον. Δὲν ἔχει τὸ λοιπὸν κανένας τὸ δικαίωμα οὔτε νῦν νὰ τὸ συλλογιστῇ, πὼς ἡ ἐπιστήμη μου ἐμένα δὲ χωρεῖ τὴ μεγαλύτερη ἀμεροληψία.

Ὁ λόγος μου πάει ἄλλοῦ. Νά, πὼς νὰ σοῦ δώσω νὰ καταλάβῃς καὶ σένα τοῦ ἴδιου;

Ψιλὰ λέγονται θαρρῶ σωρὸ σωρὸ ψιλὰ, μικρὰ

πραματάκια, κλωστίτσες, κουμπάκια, κορδέλλες, καρφίτσες, βελόνια, μετάξια καὶ μεταξάκια, ποὺ τὰ ποντοῦνε ὅλα στὰ **ψιλικάδικα**. Τὸ ἀντίθετον ὑποθέτω πὼς θὰ εἶναι τὰ **χοντρικά**.

Τώρα θὰ μπῆκες στὸ νόημα.

Τὸ μαγαζί σου ἐσένα τοῦ πρέπει τὸνομα **ψιλικάδικο**. **Χοντρικάδικο** γιὰ σίγουρον εἶναι τοῦ Χατζηδάκη τὸ μαγαζί.

Δὲ θέλω νὰ πῶ διόλου πὼς τὰ ψιλικά σου ἐσένα εἶναι μικρὰ πράγματα. Θέλω νὰ πῶ καὶ νὰ τονίσω πὼς ὁ Χατζηδάκης, τὸ κάτω κάτω, μᾶς ἔβγαλε στὴ μέση κάμποσα χοντὰ καὶ χοντρικά, μᾶς ἀνακάλυψε ἄφαρνα πὼς ἡ δημοτικὴ δὲν πηγάει ἀπὸ τὰ ἰωνικά ἢ τὰ δωρικά, ἢ τὰ αἰολικά, παρὰ ἔρχεται γραμμὴ ἀπὸ τὴν Κοινὴ τὴν ἀρχαία. Ὁ μακαρίτης ὁ Ζολώτας, φίλος τοῦ Χατζηδάκη καὶ τοῦ Κόντου, ἀξίος γλωσσολόγος καὶ ὁ ἴδιος, μοῦ ξήγησε μιὰ μέρα πὼς τὴν ἐπιστημονικὴ ἀπὴν ἀλήθεια, νά, τὴν εἶχανε βρεῖ μαζὶ καὶ οἱ τρεῖς τους, σὲ διάφορες οἰκίαις τους. Δὲν πειράζει. Ὁ Χατζηδάκης τὴν ἀπόδειξε, τὴ μεθοδολόγησε καὶ τὴ θεμελίωσε. Ρώτημα δὲν ὑπάρχει πὼς ἔχει τὴ σημασίαν του καὶ ἀπτό.

Μὴν τοῦ γυρᾶς ὅμως παραπάνω.

Μόρφωση κλασσικὴ δὲν ἔχει ποτὲ τοῦ δὲ θὰ σοῦ ἀναφέρει κανέναν ἀρχαῖον πεζογράφον ἢ ποιητὴν—ἀπὸ ἐκείνους! Μῆτε γενικὴ φιλολογικὴ μόρφωση δὲν τοῦ ἀποφαίνεται καμιά στὰ γραφτά του. Ἀπὸ φιλοσοφικὴ ματιά ἢ μακροβλεψία, τίποτα. Σταλούλα. Μὰ καὶ σωστὸς γλωσσολόγος δὲν εἶναι. Σὰ νὰ βιάζεται κιάλας. Σὰ νὰ δουλέβει γλήγορα. Σὰ νὰ μὴν προφταίνει νὰ ρομφεῖ, προτοῦ ἀνοίξει τὸ στόμα ἢ καβαλλικέψει τὴν πέννα. Δὲν ἔμαθε νὰ σκαλίζει. Ἐσὺ ποὺ μὲ γνωρίζεις, θὰ τὸ παρατήρησες δίχως ἄλλο πὼς καὶ φυλλαδοῦλες, ὅπως οἱ μικροὲς οἱ δικές μου ποὺ λέγονται *Cassia ou la pomme d'or, Essai sur le grec de la Septante, Sophocle et Hippocrate, Lamed et Lambda, Efendi* καὶ ἀποδέλοιπες, πέρα, πολὺ πέρα στέκονται ἀπὸ τὰ μπορετά του. Ἐκεῖ ποὺ θέλει ἔρεβνα εἶτε σὲ ἀρχαία κείμενα εἶτε σὲ καμιά ντοπιολαλιά, τὰ μερδεβεῖ καὶ φέβγει. Τὰ χάνει κυ-

ριολογικά, εκεί που χρειάζεται ψιλό άφτί, λίγη σκέψη, έ! και φίνος τούς.

Χαρακτηρίζεται τόντις ό Χατζηδάκης από τη φράση του εκείνη που μᾶς τήν αντιγράφεις στα Γράμματα. Είχα πεί άλλοτες πώς τό βιβάζω κι ό διδάσκαλος προστού γίνουνε δάσκαλος και βάζω, προφοροθήκανε ββάζω και δδάσκαλος. Αέν είχα πάει τότες στή Θεσσαλία όπου ή προφορά ββάλι (τό βουβάλι), ββλίο (τό βιβλίο), δδάχνω (τό διδάχνω), καταστήσανε ψωμί και τυρί. Αέν είτανε ανάγκη νά τἀκούσω μέ τἀφτιά μου, γιά νά καταλάβω τί τρέχει. Τό φερενε μοναχή της κάποια εσώκλειστη λογική της γλωσσολογίας. "Όπως τυχαίνει—κι όπως μου έτυχε συχνά — μαντέβει κανένας από μακριά, κάτι φαινόμενα πού κατόπι τόπος ό ίδιος τοῦ τἀ φανερώνει, τοῦ τἀ μαρτυρεῖ. Γνωστό κιάλας σέ κάθε εἰδικό, πώς μερικοί περίεργοι, κάποιοι ἀπροσμόνητοι μεταβατικοί τύποι, μεταξύ ενός ἀρχαίου κ' ενός ὠρισμένου, κατασταλαγμένου τύπου τῆς σημερινῆς κοινῆς, ζοῦνε ἀκόμη σέ διάφορες ντοπιολαλιές. "Όστε ἀξιοπρόσητο δῶλου δέν εἶναι, νά σώζονται δῶθε κείθε στά χωριά, ἔνα ββάζω, ἔνας δδάσκαλος, πού δέν τἀχει πιά ή Κοινή. Χρέος τοῦ γλωσσολόγου, ἀφτά νά μήν τἀ γνοεῖ.

Τί κάνει ό Χατζηδάκης; Γράφει τἀκόλουθα πού εἶναι ἀμίμητα.

«Ό ἐν Παρισίοις κ. Ἰωάννης Ψυχάρης, κατέχων τό χάρισμα νά διδάσκη ἀξιωματικῶς περί ὧν συνήθως ἀγνοεῖ, ἀποφαίνεται ἐν *Revue critique* 1887 σελ. 384, ὅτι τό—βιβάζω, διδάσκαλος κτλ. ἀπώλεσαν πρῶτον τό ι, ὥστε ἐγένοντο ββάζω, δδάσκαλος, και ἔπειτα δι' ἀπλοποιήσεως βάζω, δάσκαλος. Περιττόν βέβαια νά εἴπω πρὸς τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην ὅτι τοιαῦται τερατώδεις λέξεις ββάζω δδάσκαλος, οὐδέποτε ἐλέχθησαν και ὅτι ή συγκοπὴ τῆς ἐτέρας τῶν δύο ὁμοίων συλλαβῶν εἶναι συχνότατον φαινόμενον ἐν πάσῃ γλώσσῃ [!!!]».

Γράφοντας τέτοια ὁμορφα λόγια, νόμισε ό Χατζηδάκης πὼς μέ χτυποῦσε μένα, ἐνῶ χτύπησε τὸν εαυτό του, δείχνοντάς μας, ὡς πού πάει, ὡς πού ή γλωσσολογική του φλέβα νά φτάσει δέν μπορεῖ. Πράματα ἔχει πού ό νοῦς του δέν τἀ χωρεῖ.

Θά παρατήρησες και τό πὺν νόστιμο, πόσο λίγο δηλαδή τό ὑποψιάζεται ό Χατζηδάκης πὼς ἴσως και νά γελιέται. Δέ βουρέσαι; «Αὐτὸς ἔφη.»

Ό Χατζηδάκης εἶνε σήμερα τελειωμένος ἄνθρωπος. Ἀποφασισμένος.

Ἡ ἀληθινή του ἀξία, ή μεγαλήτερη δύναμή του στάθηκε ή Γερμανία. Στή Γερμανία σπούδασε. Στή Γερμανία ἔγραψε. Στή Γερμανία δημοσίεψε βιβλία, μελέτες, ἄρθρα γερμανικά. Στή Γερμανία δοξάστηκε, ψηφίστηκε μάλιστα και μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μπερλίνου. Ἀπό τή Γερμανία πῆρε τό ὕψος ἐκείνο πού τό χάριζες πὺ ἀπάνω, τό ὕψος τῆς ἀγρίας, τῆς βάρβαρης, τῆς χοντροῆς τῆς ἐπίθεσης. Ἀπό τή Γερμανία ὠφελήθηκε γιά νά βγάλει τό ἄχτι του πὺ οἱ γούρα, γιά νά δώσει πού νά πῆς, κάποιο κῦρος σὺ μῖσος του, κακολογώντας τὰ βιβλία μου—τὰ *Essais* και τῖς *Etudes*—μέ τῖς φωνές, μέ τῖς βροσιές, μέ τῖς συκοφαντίες, μέ τό πατιογλί, πού δίνουνε πάντα ἐντύπωση στοὺς ἀνιδεοῦς, πού δίνανε περισσότερη ἀκόμη σέ μιὰ ἐποχή, όπου συνήθιζε ό κόσμος νά τρέμει μπροστὰ στή φαπλατάδικη τῇ νέμτοικη τῇ ἐπιστήμῃ.

Σήμερα ή Γερμανία τσακίστηκε. Φυσικὸ στὸν ἄνθρωπο, σὰ βλέπῃ κατὰ γῆς πεσμένο κανέναν πού

τὸν περνοῦσε γιά γίγαντα, φυσικὸ νά ρωτᾷ: «—Μή- γαρὶς ἀξάφνα και τὰ παραφουσκώσαμε;» Ἡ Γερμανικὴ ἐπιστήμῃ θά κατεβῇ ἀπὸ τό θρόνι της, ἐπειδὴ μέ κρῶο αἷμα θά τήν κρῖνουμε τώρα. Θά κατεβῇ κ' ή γλωσσολογία τοῦ Χατζηδάκη. Ἀφρσέ μέ νά προστέσω πὼς ἴσια ἴσια γιά τὸν ἴδιο λόγο θἀνεβοῦνε τὰ βιβλία μου, ἐκεῖνα δά πού ἐξαιρετικά τἀ χτυποῦσε ό Χατζηδάκης, γιατί τοῦ ἀποδείχνανε τὰ σφάλματά του, λόγον χάρη τὰ *Essais* και οἱ *Etudes*.

Οἱ *Etudes*, στὸν προλόγό τους, ἀποζουγραφίζουνε, ὅπως δέν εἶχε γίνει ὡς τὰ τότες, τὸν κύκλο τὸ μεγάλο πού ἀποτελοῦνε ὅλες οἱ μελέτες τῆς νεοελληνικῆς, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἀρχαία. συχνά και ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ τὴν ἑλληνικὴ, και τραβώντας ἴσια μέ τῖς τωρινές μας τῖς ντοπιολαλιές.

Πῆρα τῖς προάλλες κατὶ νά κοιτάξω γιά τὰ μαθήματά μου στὰ *Essais de grammaire historique neo-grecque* (1886—1889) και βρήκα μέσα καταλογημένα μέ τάξη τὰ χρειάζομενα βιβλιογραφικά, τὰ διάφορα τὰρχεῖα, τῖς πρεπούμενες ὁδηγίες γιά τὴν ἱστορία τῆς γλώσσας τῆς νεοελληνικῆς και τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας.

Νά τό λοιπὸν πού ό Χατζηδάκης μ' ὄλα του τὰ νέμτοικα δέν κατάστρεφε τὰ βιβλία μου. Ἰσως μάλιστα τὸνέ βλάφουνε κάπως ἀφτά, ἐπειδὴ σὺ ἔργο τό δίτομο πού ἀνάφερα, ἔχω χρονολογημένα μέ τῇ σειρά τους τὰ μεσαιωνικά τὰ κείμενα, κ' εἶται ἔχουμε βάση νά στηριχτοῦμε γιά τὴν ἱστορικὴ τῇ γραμματικῇ μας. Ἡ χρονολογία μου ἴσια ἴσια δαιμόνισε τό Χατζηδάκη, πού ἔπρεπε ξεναντίας νά χαρῇ γιά τῇ βοήθεια πού τοῦ ἔφερα, ὅχι νά μέ πολεμήσῃ—ἀν ό καθαρὸ σκοπὸς του εἴτανε δηλαδὴ σκοπὸς ἐπιστημονικὸς, ἀπρόσωπος! Μὰ ό Χατζηδάκης—και τέτοιο μὰ εἶναι τρομερὸ—συνείδηση ό Χατζηδάκης δέν ἔχει. Τὸ πῆρε και τοῦτο ἀπὸ τῇ Γερμανία.

Εἶναι ἀδύνατο νά ζῇ ἕνας λαὸς δίχως ἰδανικά. Τῶχω κάψκημά μου πού ἀπὸ τὰ 1901 τό Προκλήρουσα στὸν Πρόλογο τοῦ *Ρωμαϊκοῦ Θεάτρου*. Νά μοῦ ξαναδιαβάσῃς τῖς πενήντα πρῶτες σελίδες, ἐπειδὴ ἀπὸ τότες κατάλαβα και ψυχολόγησα τῇ Γερμανία. Εἶδα πὼς ἀνιδεόλογη ὅπως εἶναι δέ θά μὴ πορέσῃ νά βαστάξῃ. Τὴν ἀφάνισε ή ἔλλειψη τοῦ ἰδανικοῦ, πού ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἔλλειψη θάφανιστῇ και ό Χατζηδάκης.

Ἐσένα τὰ ἰδανικά σου, Φιλήντα, ό καθένας τὰ βλέπει και γὼ ἰδιαίτερα τὰ τιμῶ. Βγάζεις τό ψωμί σου ὅπως μπορεῖς, πολεμάς, τρέχεις, δουλέβεις, πάντα χαρούμενος, πάντα γελαστός, φτάνει κάποιες νἀδειάζῃς μιὰ ὥρα πού νά τὴν ἀφιερῶσῃς στὰ λατρεμένα σου, στὰ θεῖα σου τὰ γλωσσολογικά. Εἶδες κ' ἔπαθες, παιδί μου. Καθηγητῆς σὺ Πανεπιστήμιο δέν εἶσαι. Εἶσαι φτωχός. Καμιά θεοοῦλα δέν ἔχεις ἀπὸ κείνες πού θά σοῦ πρέπανε. Καί γιατί; Γιατὶ ἔβαλες τὰ δυνατά σου νά μᾶς συνταιριάζῃς ὄρους τῆς γραμματικῆς, ὄρους τῆς γλωσσολογίας παρμένους ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ, σύμφωνους δηλαδὴ μέ τῇ λαλιά του. Ἐπειδὴ και δέν εἴτανε ὄροι συνηθισμένοι, ἀπορήσανε, ξυπαστήκανε, θυμώσανε μερικοί πού φαίνεται σὰ νά μὴ ρίξανε ματιά, στῇ ζωῇ τους, σέ καμιά χυμικὴ γραμμένη γαλλικά ή ἀκόμα σέ κανένα γαλλικὸ σύγγραμμα τῆς γλωσσολογίας, ἀφοῦ ἐννοεῖται και μοναχὸ του πὼς ὄρος ἐπιστημονικὸς, τεχνικὸς, σέ κάθε γλώσσα τοῦ κόσμου, ἔχει μορφή παρὰξενῇ, πῆς και βάρβαρη ὄρη, σὰ θεές, μιὰ και εἶναι ἀσυνείδητος ό τύπος στοὺς πολλοὺς, χυμένος ὁμως πάντα σὺ καλοῦ τῆς ἐθνικῆς μορφολογίας.

Τὰ ἰδανικά σου ἐσὺ καὶ μὴ σὲ μέλη! "Αφῆσε στοὺς ἄλλους τὰ δικὰ τους καὶ γέλα. Πῶς νὰ μὴ γελάσῃ κανένας; "Εσένα σὲ κατηγοροῦνε καὶ στεφάνια πλέκουνε σὲ κεινὸν πὺν φτειάνουνε Λεξικό τῆς Δημοτικῆς στὴν καθαρεύουσα.

Ὁ πάντα φίλος σου
ΨΥΧΑΡΗΣ

Τελειωμένο, ἔτοιμο νὰ φύγῃ τὸ γράμμα πὺν μοῦ ζήτησες, ὅταν ἔλαβα τὸ ἄρθρο σου τοῦ Βωμοῦ. Φοίχη—ἀπίστευτη φοίχη μάλιστα—οἱ τερατολογίες οἱ γλωσσολογικὲς πὺν μᾶς ξεσήκωσες στὰ βιβλία τοῦ Χατζηδάκη. Σὲ κάθε ἄλλο τόπο, δὲ θὰ γύριζε νὰ τονε διεῖ οὐτ' ἓνας Κουκουλές. Θαμάζω τὸ κουράγιο σου. Καὶ τρομάζω. Τί δὲ θὰ κάμῃ τώρα ἐναντίο σου ἀφτὸς ὁ

ἄθροπος; Μόνο ἐπειδὴ κ' εἶσαι φίλος μου, δὲ σὲ βάλανε στὴ Σύνταξη τοῦ Λεξικοῦ—ἔσένα! Τὰ προσωπικά καὶ πάντα. Εἶναι ἁμαρτία. Εἶναι καὶ κρίμα νὰ χάνεσαι, νὰ χάνῃς τὴ ζωντανάδα σου, νὰ πάνε μαζί σου χαμένες οἱ μοναδικές σου ἱκανότητες. Τὴν ἀρχαία τὴν κατέχεις κατάβαθα. Τὴ δημοτικὴ μὲ τις ντοπιολαλιές τῆς τὴν παίζεις στὰ δάχτυλά σου. Κέρδος ἐθνικὸ νὰ σὲ χρησιμοποιήσουνε—κι ἂς σοῦ λείπῃ κανένα ἐπίσημο περιγραμνὸ, ἀφοῦ ἡ μάθηση δὲ σοῦ λείπει. Στὸ Λυσεῖο καθηγῆτες γιὰ δημοδασκάλους ἔπρεπε νὰ διοριστῇς. "Αν μπορῇ σ' ἀπτό νὰ συντελέσῃ κάπως ἡ φωνή μου, θὰ χαρῶ καὶ θὰ τιμηθῶ. Σοῦ τὸ χρωστᾶ, νομίζω, ἡ Ἑλλάδα.

ψ.

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

7

Ο ΑΠΟΚΛΗΡΟΣ

Χλόη μεγάλη, καταπόασινη, θρεμμένη, τὴν κύλωνε, φύτρωνε στὶς ὄχθες τῆς; καὶ τὰ δέντρα, κάτι γιγάντια δέντρα, ἐνὸς διπλανοῦ μεγάλου, ἀλλ' ἔρημου δρόμου, καθρεφτιζόντουσαν στὰ νερά τῆς. Δὲν αἰσθανόταν ὅμως καλὰ τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ κεφάλι του μὲ ζάλη καὶ τὰ πόδια του βαριά, κοιμένα.

—Ποιῶ, πῶς εἶμαι! εἶπε, ὁ θεὸς νὰ μὲ βοηθήσει.

"Ίσως νᾶταν ἀπ' τὸ μακρὸν δρόμο, ποῦχε κάνει, ἴσως..

Μὰ οἱ ζάλες, πὺν πάθαινε ἀπὸ καιρὸ;

Καὶ τοῦχε ἔρθει μιὰ ζάλη στὸ δρόμο, ὅπου, ἂν δὲν κρατιώταν ἀπ' ἓνα δέντρο, θάπερτε κάτω.

Κοντὰ στὴν τελευταία γωνιά τοῦ δρόμου κείνου, καὶ δίπλα σ' ἓνα φοῦρνο, πὺν βρισκόταν τώρα κλειστός, ἦταν ἓνα κρασοπουλιὸ ποῦχε καὶ μαγεριό.

Σκέφτηκε νὰ πάει κεῖ, γιὰ νὰ μὴν κάνει ἀκόμα δρόμο, καὶ νὰ τσιμπήσει κάτι.

Πλησίασε ὅμως μὲ δισταγμὸ, γιὰτὶ δὲν τοῦ ἄρεσε καὶ τόσο τὸ μέρος, καὶ ποτὲ δὲν εἶχε πατήσει σ' αὐτό.

Καὶ ἴσως νὰ μὴν ἔμπαινε.

"Αλλὰ μὲ μὲν κοιτάζε μέσα, εἶδε τὸ γέρο μεσίτη μὲ δυὸ ἄλλους νὰ κάθονται...

Καὶ μῆνῃε κι αὐτὸς

"Αλλ' ὁ γέρο μεσίτης, πὺν ἤλπισε, πῶς θὰ τοῦ μιλοῦσε καὶ θὰ τὸν προσκαλοῦσε νὰ τὸν κερᾶσει, νὰ καθίσει μαζί τους, τὸν κύτταζε ψυχρὰ καὶ ημιχρότερα ἀκόμα τὸν χαιρόντουσε:

—Γεῖά σου...

Καὶ στράφηκε στοὺς ἄλλους δυὸ, τοὺς συντρόφους του.

Κάθισε πέρα ἀπ' αὐτοὺς, στὴ μέση, κοντὰ στὸ στύλο τὸν ξυλένιο, πὺν στήριζε τὴ χαμηλὴ σκεπὴ.

—Καλὰ νὰ πάθεις, βλάκα! εἶπε στὸν ἑαυτὸ του. Στὸ διάβολο, τότε θὰ φύγω!... "Ελα πάψε, πάψε!

"Ενα παιδὶ τοῦ μαγαζιοῦ πῆγε κοντὰ καὶ τὸν ρώτησε τί θάπαιρνε. Αὐτὸς τοῦ ζήτησε κάτι νὰ τοῦ φέρεῖ, ἀπ' ἐκεῖνα πὺν μαγέρεναν.

Καὶ δὲν ἦταν καὶ πολλοὶ μέσα κεῖ, κείνη τὴν ὥρᾱ. Ὁ γέρο μεσίτης μὲ τοὺς φίλους του, ἓνας

ὑπονωματάρχης μὲ ξεκούμπωτο τὸ ἀμπέχωνο, τὸ πιλίκιο στὰ πίσω, μὲ τρεῖς πολίτες, καὶ ἓνας τρωπώμενος στὴ μέση δυὸ βαρελιῶν ὄρθιων, παλιῶν, χωμένος μέσα κεῖ, μονάχος, μὲ τὸ σιδερένιο τραπέζι σὰ δικό του, νὰ τρώει καὶ νὰ πίνει. Εἶχε τὴ μύτη κατακόκκινη, τόσο, σὰν αἵματωμένη.

—Αὐτὸς κάνει καλὰ! σκέφτηκε ὁ Ποίμης. Καὶ θὰ τῷχε ρίξει στὸ κρασί, ἔτσι μόνος, γιὰ νάχει αὐτὴν τὴν κατακόκκινη μύτη!.. Τί καλὰ πὺν κάνει... "Ε..

Στὸ νοῦ του ἦθε ἡ ἀπόφαση ποῦχε κάνει, νὰ φύγει καὶ νὰ γίνῃ ναύτης, καί...

—"Αστο τώρα, ἄστο!... εἶπε μὲ κούραση.

Τὸ παιδὶ τοῦφερε τὸ φαί πὺν διάταζε.

Τὸ κοιτάζε. Εἶδε πῶς δὲν αἰσθανόταν ὄρεξη. Κι ἔκαιε τὸ φαί πολὺ, καὶ τάφησε γιὰ νὰ κρυώσει λίγο.

Ὁ μεσίτης καὶ οἱ δυὸ ἄλλοι σκυμμένοι μιλοῦσαν....

Κοίταζε τὸ μαγαζί.

Βαρέλια ἄδεια, ἀνοιγμένα, σακκιά μᾶχυρα, πέρα κουβέρτες, στρώματα ριχμένα σὲ μιὰ γωνιά, μιὰ ἀκαταστασία τρομερὴ ὑπῆρχε. "Απ' τὸ χαμηλὸ ταβάνι χαρτιά, πὺν τάχαν κολλήσῃ νὰ μὴ φαίνονται τὰ ξύλα τῆς σκεπῆς, σχισμένα, μαυρισμένα, κομμένουςαν.

Καὶ κάτω χῶμα μαῦρο ὑγρὸ, γεμάτο φλοῦδες, ἀποτρίγαρα, φτυσίματα...

Τὰ βαρέλια τὰ γιομάτα εἶτανε σὲ δυὸ γραμμὲς, ἡ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη, σ' ἓνα λάκκο, πίσω ἀπ' τὸ τεζάχι. Πάνω σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ ὑπῆρχε καὶ μιὰ ζωγραφιά, τοῦ Βάκχου ἴσως, μὲ σταφύλια καὶ ἀμπέλοφυλλα στὸ κεφάλι του γύρο. "Αλλὰ τοῦχαν κάνει κῆνα στόμα τόσο μεγάλο, ποῦφτανε ἴσαμε ταῦτιά του.

Εἶχε κι ἄλλες ζωγραφιὲς τὸ μαγαζί.

Στοὺς τοίχους του τοὺς ἀσοβάντιστους, κρεμόντουσαν διάφορες ζωγραφιές. Μιὰ γυναῖκα μὲ προσωπίδα πὺν χόρευε καὶ τὰ κοντὰ τῆς φουστάνια νάχουνε σηκωθεῖ ψηλά. Καὶ κεῖ, ἓνας Ἕλληνας στρατιώτης νάχει βυθίσει τὰ δόντια του σὰν κανίβαλος πεινασμένος στὸ πρόσωπο ἐνὸς Βουλγάρου